

การบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยหลักพุทธปรัชญาเถรวาท^{*}
BUDDHIST TEMPLE MANAGEMENT IN CHIANG MAI PROVINCE
APPLYING THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY

พระครูมนุญธรรมทัต,
Phrakrumanunthammathat
อุเทน ลาพิงค์,
Uten Larping
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
E-mail : manoon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหารวัด 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวกับการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อบูรณาการการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยหลักพุทธปรัชญาเถรวาท และ 4) เพื่อนำเสนอแนวทางและองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน/รูป วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ บูรณาการการบริหารวัดโดยยึดหลัก 6 ประการ คือ การปกครอง การศึกษา การเผยแพร่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์และการศึกษาสงเคราะห์ โดยเอื้อเพื่อ สังวร ประพฤติ ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช จังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล 5 บริหารวัดด้วยหลักอปริหานิยธรรม ก่อให้เกิดรูปแบบการบริหารดังนี้ คือ (1) รูปแบบความสามัคคี (2) รูปแบบการเคารพต่อขบวณธรรมนิยมประเพณีเดิมของท้องถิ่น

^{*} Received 14 June 2024; Revised 29 June 2024; Accepted 30 June 2024

รักษานบธรรมเนียมที่ดงาม (3) รูปแบบการเคารพนับถือผู้อาวุโส (4) รูปแบบการให้เกียรติส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค (5) รูปแบบการเคารพซึ่งกันและกันและ (6) รูปแบบการปกป้องคุ้มครอง องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ การน้อมนำหลักพุทธปรัชญาในการบริหาร เกิดความตระหนักต่อส่วนรวม เกิดความสามัคคีในหมู่คณะและมีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ทำงานเป็นทีมเสริมสร้างชุมชน องค์กรและสถาบันให้เข้มแข็ง

คำสำคัญ : การบริหารวัด, หลักอภิธานิยธรรม, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the theoretical concepts of Buddhist temple administration; 2) to investigate the principles of Theravada Buddhist philosophy concerning Buddhist temple administration; 3) to integrate Theravada Buddhist philosophy principles into Buddhist temple administration; and 4) to present the guidelines and the body of knowledge concerning Buddhist temple administration in Chiang Mai Province. Documentary research was used in this qualitative study. The data were collected from 15 key informants through in-depth interviews. The qualitative data were analyzed by content analysis and presented in descriptive form. The findings were as follows.

Buddhist temple administration is divided into 25 districts based on 6 principles: government, education, propagation, public utility, public welfare, and educational services. These principles were based on restraint (Sangworn), Dhamma, the laws and rules of the Sangha Supreme Council, and the orders of the Buddhist supreme patriarch. The Chiang Mai Buddhist temple administration worked according to a strategic plan and projects promoting harmony through Buddhist principles, for example, the project of the 5 Precepts Village. Aparihaniyadhamma principles were integrated into Buddhist temple management as follows: (1) unity; (2) respect for local traditions and cultures; (3) respect for elders; (4) equality enhancement; (5) respect for each other; and (6) protection. The body of knowledge gained from this study was the integration of Buddhist philosophy into Buddhist temple administration, unity

enhancement, teamwork, and community development, leading to strong Buddhist organizations.

Keywords : Buddhist temple Management, Aparihaniyadhamma Principles, Buddhist Philosophy

บทนำ

วัดเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันพระพุทธศาสนา นอกจากจะเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์แล้ว ยังเป็นศูนย์รวมทางจิตใจและศูนย์กลางของชุมชน วัดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดมีฐานะทางกฎหมาย คือ เป็นนิติบุคคลเท่าเทียมกัน ดังนั้นตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 กำหนดการแต่งตั้งพร้อมทั้งคุณสมบัติ และอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของเจ้าอาวาส และพระอุปัชฌาย์ไว้ใช้บังคับเพื่อให้การบริหารการปกครอง คณะสงฆ์ไทยเป็นไปโดยความเรียบร้อย (สถาบันพระสงฆ์ศึกษา, มปป, น. 65) โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการวัด เป็นผู้ปฏิบัติกิจการงานของวัดให้มีความถูกต้องดังตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ และในการรักษาเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงยั่งยืนถาวรสืบต่อไป คณะสงฆ์โดยมีมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยเป็นผู้กำหนดกรอบงานของการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไว้ในงาน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ (พระขรรค์ศักดิ์ กิตติวุฑโฒ, 2562, น. 22)

ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การบริหารจัดการวัดเกิดปัญหาเป็นเหตุให้ประชาชนเริ่มเสื่อมศรัทธาและหันหลังให้วัดเพิ่มมากขึ้น เพราะเรื่องราวต่าง ๆ ที่ปรากฏตามสื่อ ทวี ข่าวสารต่าง ๆ เช่น การทะเลาะวิวาท การประพฤติไม่เหมาะสม การทำผิดวินัยหรือขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ เป็นเหตุให้เกิดความคิดว่าการบริหารวัดอย่างจริงจังจะเหมาะสมและเข้ากับสถานการณ์โลกปัจจุบันได้เพราะเมื่อมามองบริบทของวัดมีลักษณะและบทบาทเปลี่ยนไปจากเดิมหลายประการ (พระเจริญ หนตจิตโต (คางคำ), 2564) โดยสภาพปัญหาที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสที่ต้องบริหาร จัดการทั้ง 6 ด้าน มีสภาพปัญหา ดังนี้ 1. ด้านการปกครอง ปัญหากระบวนการบริหารกิจการพระพุทธศาสนากับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือจังหวัด การประพฤติผิดพระธรรม

วินัย อย่างร้ายแรง และมีความขัดแย้งแตกแยกขาดความสามัคคี 2. ด้านการศาสนศึกษา ปัญหาจำนวนพระภิกษุสามเณรลดลง 3. ด้านการเผยแผ่ ปัญหาคือการเข้าไม่ถึงแหล่งข้อมูลในการเผยแผ่ 4. ด้านการสาธารณูปการปัญหางบประมาณในการก่อสร้างและไม่สามารถตรวจสอบได้ 5. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ปัญหาคือ โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศหรือศูนย์เด็กเล็กมีไม่ทั่วถึง 6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ขาดสวัสดิการของพระสงฆ์/ปัญหาในการเก็บค่าเผาศพ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านบริหารการเงินของวัด ซึ่งเป็นปัญหาที่ทุกวัดประสบอยู่ยากที่จะแก้ไขได้จังหวัดเชียงใหม่มีวิวัฒนาการสืบเนื่องกันมาในประวัติศาสตร์ตลอดมาบนพื้นฐานทางวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน นอกจากนี้ยังมีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น เช่น “วัด” ปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่ มีวัดจำนวน 1,351 วัด (สำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่, 2564, น. 78) ซึ่งถือเป็นจังหวัดที่มีวัดจำนวนมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการนำหลักอปริหานิยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท มาเติมเต็มการบริหารจัดการวัด อีกทั้งผู้วิจัยเป็นพระสงฆ์ปฏิบัติ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะตำบลแม่งอน และดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดแม่งอน ตำบลแม่งอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหลักในการจัดการบริหาร ควรมีความรู้ ผู้นำ มีกระบวนการแนวคิด และวิธีการปฏิบัติงาน พร้อมมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดและชุมชน หรือรัฐ พัฒนาตนเองให้เกิดความสมบูรณ์มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาและความเข้าใจในพระธรรมวินัย ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อความศรัทธาและความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน เป็นเหตุให้การบริหารจัดการวัดหรือศาสนสถานเป็นไปได้อย่างขึ้น และมีความถูกต้องเป็นที่ไว้วางใจของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยหลักอปริหานิยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อศึกษาการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาหลักอปริหานิยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อบูรณาการการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยหลักอปริหานิยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท และเพื่อนำเสนอแนวทางและองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยหลักอปริหานิยธรรมใน พุทธปรัชญาเถรวาท ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหารวัดในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาหลักอปริหานิยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวกับการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อบูรณาการการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยหลักการบริหารนิยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

4. เพื่อนำเสนอแนวทางและองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยหลักการบริหารนิยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสารทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ อาทิ พระสังฆาธิการ เจ้าคณะปกครองจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ นักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง บันทึกเสียงใช้บันทึกข้อมูลจากผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์ ประเด็นข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งบันทึกข้อสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเองในแต่ละช่วงเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น นักวิจัยลงพื้นที่ภาคสนามและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แก่ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเองในการสัมภาษณ์ โดยมีหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเคราะห์จากเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพโดยนักวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานั้น ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น จัดประเภท/กลุ่มข้อมูล เพื่อให้ได้ชุดข้อมูล ที่สามารถเสนอเป็นข้อเท็จจริง และใช้ประกอบการวิเคราะห์อภิปราย ซึ่งมีการให้เหตุผลเชิงตรรกะ นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนา เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

ผลการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีการบริหารวัดในประเทศไทย พบว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 กำหนดการแต่งตั้งพร้อมทั้งคุณสมบัติ และอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของเจ้าอาวาส และพระอุปัชฌาย์ไว้ใช้บังคับเพื่อให้การบริหารการปกครอง คณะสงฆ์ไทยเป็นไปโดยความเรียบร้อย โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการวัด เป็นผู้ปฏิบัติกิจการงานของวัดให้มีความถูกต้องดีงามตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ และในการรักษาเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงยั่งยืนถาวรสืบต่อไป คณะสงฆ์โดยมีมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยเป็นผู้กำหนดกรอบงานของการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไว้ในงาน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารวัด คณะสงฆ์ และประชาชน โดยในทุก ๆ เดือนจะมีการประชุมคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ประชุมเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจการสงฆ์ประจำเดือน เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและวัดวาอารามให้มีทิศทางในการบริหารจัดการวัดให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เป็นการสร้างองค์ความรู้ ความสามารถ ทศนคติ และเจตคติที่ดี อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ ในด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรค และการประสานงานบริหารงานคณะสงฆ์ โดยยึดหลัก 6 ประการ คือ การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์และการศึกษาสงเคราะห์ โดยเอื้อเพื่อสังวร ประพฤติ ปฏิบัติพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช รักษาความเรียบร้อยดีงาม บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่ประชาชนมีความสามัคคี เพื่อบริหารสืบอายุพระพุทธศาสนา ให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น จังหวัดเชียงใหม่มีเขตปกครองคณะสงฆ์ 25 อำเภอ 214 ตำบล วัด 1,381 วัด ที่พักสงฆ์ 327 แห่ง รวม 1,708 แห่ง พระภิกษุ 5,727 รูป สามเณร 5,324 รูป รวม 11,051 รูป ได้ร่วมกันปฏิบัติศาสนกิจด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ สาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปได้ด้วยดี เผยแผ่พุทธธรรมนำศรัทธาสาธุชน ประพฤติปฏิบัติชอบ ทำความดี ร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” และในการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่มีหลากหลายทฤษฎีและมีหลักการที่คล้ายกันและมีทิศทางเดียวกันคือให้งานบรรลุดุติประสงค้อย่างสูงสุด

2. หลักอภินิหารธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวกับการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ การบริหารวัดด้วยหลักอภินิหารธรรม เป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญเพียงอย่างเดียวส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่มนุษย์ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รู้จักประยุกต์ใช้ธรรมะในทางเมื่องการปกครอง เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์และเกิดความสามัคคีในสังคมสืบไป การปกครองทุกระดับไม่ว่าจะเป็น ฝ่ายอาณาจักรหรือฝ่ายศาสนจักรหากมีคุณธรรม 7 ข้อ การบริวัดด้วยหลักอภินิหารธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท จังหวัดเชียงใหม่ให้ความสำคัญกับหลักการบริหารวัดด้วยหลักอภินิหารธรรมในส่วนของฝ่ายพระสงฆ์นั้น จำเป็นต้องยึดหลัก ดังนี้ 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิก พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่มีบัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติตามวัชชีธรรม ตามที่วางไว้ 4) ทานเหล่าใดเป็นใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือทานเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็น สิ่งควรรับฟัง 5) บรรดาภุคสรวิภังค์ทั้งหลาย ให้อยู่โดยมิถูกข่มเหง หรืออุคคร่าขึ้นใจ 6) เคารพสักการะบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ ของชาววัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป 7) จัดให้ความอารักขาคุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้หมายความว่ารวมถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นที่พึงทางใจของประชาชนทั่วไปด้วย) โดยตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่ได้มา พึงมาสู่แว่นแคว้นที่มาแล้ว ขอให้โดยผาสุก อภินิหารธรรม 7 ประการ ดังกล่าวข้างต้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลาย ผู้ปกครองแคว้น โดยระบอบสามัคคีธรรมการขจัดปัญหาความขัดแย้งในบ้านเมือง หรือในคณะสงฆ์นั้นเป็นสิ่งที่ดำเนินการโดยควบคู่กันไปจะทำได้เพียงอย่างเดียวไม่ได้ เพราะสันติภาพนั้นต้องเกิดขึ้นโดยภราดรภาพเสมอกันทั้งประเทศจะมีสันติภาพในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมิได้หากเป็นเช่นนี้ จะไม่ใช่สันติภาพโดยแท้

3. บูรณาการการบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยหลักอภินิหารธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท จังหวัดเชียงใหม่แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ ได้แก่ 1. อำเภอเชียงดาว 2. อำเภอเมืองเชียงใหม่ 3. อำเภอเวียงแหง 4. อำเภอแม่แจ่ม 5. อำเภอแม่แตง 6. อำเภอแม่ริม 7. อำเภอแม่ว้าง 8. อำเภอแม่ออน 9. อำเภอแม่อาว 10. อำเภอไชยปราการ 11. อำเภอจอมทอง 12. อำเภอดอยเต่า 13. อำเภอดอยสะเก็ด 14. อำเภอดอยหล่อ 15. อำเภอฝาง 16. อำเภอพร้าว 17. อำเภอสะเมิง 18. อำเภอสันกำแพง 19. อำเภอสันทราย 20. อำเภอสันป่าตอง 21. อำเภอสารภี 22. อำเภอหางดง 23. อำเภออมก๋อย 24. อำเภอฮอด และ 25. อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลาย ประชากรมีผู้นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 1,519,879 คน (คิดเป็นร้อยละ 91.80 % ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่)

มีผู้นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 19,371 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.17% ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่) มีผู้นับถือศาสนาคริสต์จำนวน 92,716 คน (คิดเป็นร้อยละ 5.60% ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่) นอกจากนี้ ยังมีผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ฮินดูซิกข์จำนวน 331 คน (คิดเป็นร้อยละ 0.02% ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่) และประชากรผู้นับถือ ศาสนาอื่น ๆ จำนวน 23,345 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.41% ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่) ด้านการศาสนาของจังหวัดเชียงใหม่แบ่งออกเป็นมหานิกายและธรรมยุต โดยจำนวนวัดและสำนักสงฆ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 1,503 แห่ง มหานิกาย 1,412 แห่ง และธรรมยุต 91 แห่ง โดยมีองค์กร/เครือข่ายและบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 1. พระปริยัติินเทศก์ จำนวน 17 รูป 2. พระธรรมทูต จำนวน 168 รูป 3. พระจริยนิเทศก์ จำนวน 5 รูป 4. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จำนวน 210 แห่ง 5. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 39 แห่ง 6. มหาวิทยาลัยสงฆ์จำนวน 2 แห่ง 7. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จำนวน 28 แห่ง 8. สำนักศาสนศึกษา (แผนกธรรม-บาลี) จำนวน 36 แห่ง การบริวัตด้วยหลักอปริหานิยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท จังหวัดเชียงใหม่ให้ความสำคัญกับหลักการบริหารวัดด้วยหลักอปริหานิยธรรมในส่วนของฝ่ายพระสงฆ์นั้น จำเป็นต้องยึดหลักดังนี้ คือ 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตยในกิจของสงฆ์ที่ต้องทำร่วมกัน ไม่ว่าเรื่องใหญ่หรือเล็ก เช่น การทำอุโบสถสังฆกรรม หรือทำการสิ่งใดจำเป็นต้องมีการปรึกษาหารือ ปรึกษาพูดคุยกันบ่อย ๆ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและทำกิจที่สงฆ์ต้องทำการประชุม ถือว่าเป็นกิจที่สงฆ์ต้องทำร่วมกัน แต่การที่จะให้สงฆ์ทุกรูปยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อความสามัคคีก็จะต้องอาศัยความพร้อมเพรียงกันทุก ๆ ครั้ง เช่น การทำพิธีกรรมในงานมงคลนิยม ใช้พระสงฆ์ 9 รูป ก็ต้องมาพร้อมกันจึงจะทำพิธีกรรมได้ 3. ไม่บัญญัติในสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ล้มเลิกสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ ถือว่าสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตาม 4. รับฟังถ้อยคำและเคารพนับถือของภิกษุผู้ใหญ่ในการปกครองของพระสงฆ์ จะให้อำนาจแก่ผู้ที่มีความสามารถตามบรรดาศักดิ์ เช่น สังฆปริณายก ภิกษุผู้ใหญ่สังฆบิดร ภิกษุทุกรูปจะต้องปฏิบัติตามลำดับชั้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย 5. ไม่ลู่อำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้น เพราะพระสงฆ์ตัดแล้วซึ่งกิเลสตัณหา ความอยากมีอยากได้จะต้องไม่เกิดขึ้น จึงจะเป็นที่ยกย่องของคนทั่วไป 6. ยินดีในเสนาสนะอันควร คือ พระสงฆ์ต้องมีชีวิตเรียบง่าย มุ่งแสวงหาธรรมเพื่อเผยแผ่ให้แก่ผู้อื่น 7. ตั้งใจอยู่ว่าเพื่อนภิกษุสามเณร เป็นผู้มีศีลซึ่งยังไม่มาสู่อาวาสขอให้มาที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข คือพระสงฆ์ต้องใจกว้าง ยินดีต้อนรับสมาชิกใหม่และมีความปรารถนาที่ดีต่อสมาชิกเก่า เพื่อสังคมสงฆ์จะได้ไม่เกิดความเสื่อม คุณธรรมแต่ละข้อเป็นเหตุให้เกิด ความสามัคคีในหมู่คณะ ส่งเสริม คุณภาพในการบริหารปกครอง และทำให้เกิดความสุขความเจริญในหลาย ๆ ด้าน ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะทำให้เกิดความสุข” ก่อให้เกิดรูปแบบการบริหารวัด คือ 1. รูปแบบความสามัคคี

2. รูปแบบการเคารพต่อขบวนการธรรมเนียมประเพณีเดิมของท้องถิ่นรักษาขนบธรรมเนียมที่ดั้งเดิม
 3. รูปแบบการเคารพนับถือผู้อาวุโส 4. รูปแบบการให้เกียรติสตรีส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค
 5. รูปแบบการเคารพซึ่งกันและกัน และ 6. รูปแบบการปกป้องคุ้มครอง ซึ่งอุปทานิยธรรม
 เป็นธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม เกิดความเจริญทั้งส่วนตนและส่วนรวม นำ ความสุขความเจริญมาสู่
 หมู่คณะเป็นหลักธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวมก่อเกิดเป็นความสามัคคีของหมู่คณะ
 และการเคารพนับถือซึ่งกันและกันคือ เป็นหลักธรรมที่สอนให้เรารู้จักหลักการ ทำงานเป็นทีม
 อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างชุมชน องค์กร หรือสถาบันให้เข้มแข็ง สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมู่
 ชนกับผู้บริหารบ้านเมือง และคณะสงฆ์ ประชาชนทุกคนเป็นผู้มีหน้าที่ดำรงรักษาสถาบันทั้งสิ้น
 ไม่ฐานะของผู้บริหารก็ในฐานะของสมาชิกจึงควรศึกษาหลักธรรมเรื่อง อุปทานิยธรรมนี้ไว้ให้ดี
 เพราะหลักธรรมเรื่องอุปทานิยธรรมเป็นเทคนิคในการดำรงรักษาสถาบันให้เจริญรุ่งเรือง
 ไม่ไปสู่ความเสื่อมถอย ซึ่งอนุโลมใช้ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมและในทุกระดับซึ่งเป็นหลักธรรม
 ที่ทันสมัยและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อยู่เสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์การบริหารวัดในประเทศไทย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535
 กำหนดการแต่งตั้งพร้อมทั้งคุณสมบัติ และอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของเจ้าอาวาส และ
 พระอุปัชฌาย์ไว้ใช้บังคับเพื่อให้การบริหารการปกครอง คณะสงฆ์ไทยเป็นไปโดยความเรียบร้อย
 โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการวัด เป็นผู้ปฏิบัติกิจการงานของวัด
 ให้มีความถูกต้องดีงามตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ และในการรักษาเผยแผ่
 พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงยั่งยืนถาวรสืบต่อไป คณะสงฆ์โดยมี
 มหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยเป็นผู้กำหนดกรอบงานของการ
 ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไว้ในงาน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา
 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์และ 6) ด้านการ
 สาธารณสงเคราะห์ จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ ได้แก่
 1. อำเภอเชียงดาว 2. อำเภอเมืองเชียงใหม่ 3. อำเภอเวียงแหง 4. อำเภอแม่แจ่ม 5. อำเภอ
 แม่แตง 6. อำเภอแม่ริม 7. อำเภอแม่วาว 8. อำเภอแม่อน 9. อำเภอแม่อาว 10. อำเภอ
 ไชยปราการ 11. อำเภอจอมทอง 12. อำเภอดอยเต่า 13. อำเภอดอยสะเก็ด 14. อำเภอ
 ดอยหล่อ 15. อำเภอฝาง 16. อำเภอพร้าว 17. อำเภอสะเมิง 18. อำเภอสันกำแพง 19. อำเภอ
 สันทราย 20. อำเภอสันป่าตอง 21. อำเภอสารภี 22. อำเภอหางดง 23. อำเภออมก๋อย
 24. อำเภอฮอด และ 25. อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความ

หลากหลาย ประชากรมีผู้นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 1,519,879 คน (คิดเป็นร้อยละ 91.80 % ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่) มีผู้นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 19,371 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.17% ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่) มีผู้นับถือศาสนาคริสต์จำนวน 92,716 คน (คิดเป็นร้อยละ 5.60% ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่) นอกจากนี้ยังมีผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ฮินดูซิกข์จำนวน 331 คน (คิดเป็นร้อยละ 0.02% ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่) และประชากรผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ จำนวน 23,345 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.41% ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่) ด้านการศาสนาของจังหวัดเชียงใหม่แบ่งออกเป็นมหานิกายและธรรมยุต โดยจำนวนวัดและสำนักสงฆ์มีจำนวนทั้งสิ้น 1,503 แห่ง มหานิกาย 1,412 แห่ง และธรรมยุต 91 แห่ง โดยมีองค์กร/เครือข่ายและบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารวัด คณะสงฆ์ และประชาชน โดยในทุก ๆ เดือนจะมีการประชุมคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ประชุมเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจการสงฆ์ประจำเดือน เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจการสงฆ์ สำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ นำโดย นายมนเทียร คุณามี ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ เข้าร่วมประชุมคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและวัดวาอารามให้มีทิศทางในการบริหารจัดการวัดให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เป็นการสร้างองค์ความรู้ ความสามารถ ทศนคติ และเจตคติที่ดี อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ ในด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรค และการประสานงานบริหารงานคณะสงฆ์ โดยยึดหลัก 6 ประการ คือ การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์และการศึกษาสงเคราะห์ โดยเอื้อเพื่อ สังวร ประพฤติ ปฏิบัติพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช รักษาความเรียบร้อยดีงาม บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่ประชาชนมีความสามัคคี เพื่อบริหารสืบทอดพระพุทธศาสนา ให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนาจ สุวรรณศิริ และคณะ (2563) ที่สรุปว่า การบริหารสำนักงานพระสังฆาธิการ พบปัญหาการบริหาร 4 ประการ ซึ่งหนึ่งใน 4 ข้อนั้น คือ ปัญหาด้านการจัดการ พบว่า การดำเนินงานของสำนักงานพระสังฆาธิการทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ขาดธรรมาภิบาลทำให้เกิดปัญหาในความเลื่อมใสศรัทธาต่อพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนและปัญหากฎหมายด้านอื่น ๆ จังหวัดเชียงใหม่ มีเขตปกครองคณะสงฆ์ 25 อำเภอ 214 ตำบล วัด 1,381 วัด ที่พักระสงฆ์ 327 แห่ง รวม 1,708 แห่ง พระภิกษุ 5,727 รูป สามเณร 5,324 รูป รวม 11,051 รูป ได้ร่วมกันปฏิบัติศาสนกิจด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ สาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปได้ด้วยดี เผยแผ่พุทธธรรมนำศรัทธาสาธุชน

ประเพณีปฏิบัติชอบ ทำความดี ร่วมกับ จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” การบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่มีหลากหลายทฤษฎีและมีหลักการที่คล้ายกันและมีทิศทางเดียวกันคือให้งานบรรลุดุติประสงค้อย่างสูงสุด แล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้จนเกิดเป็นระบบการบริหารที่ดีมีคุณภาพ

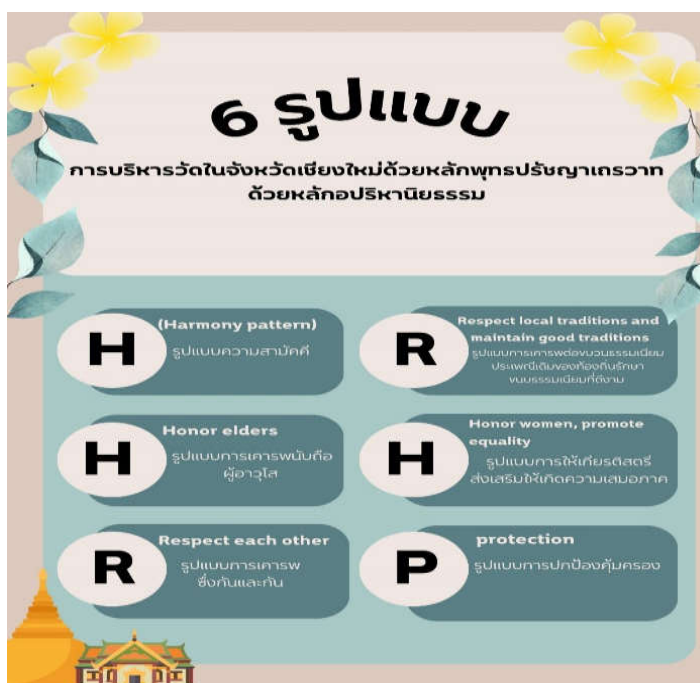
การวิเคราะห์หลักการบริหารนิยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท หลักการบริหารนิยธรรม คือธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญเพียงอย่างเดียวส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่มนุษย์ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รู้จักประยุกต์ใช้ธรรมะในทางการเมืองการปกครอง เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์และเกิดความสามัคคีในสังคมสืบไป ควรพร้อมเพรียงกันยึดแนวหลักการบริหารนิยธรรม 7 ประการ ประกอบด้วย 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิยต์ หมายถึง การประชุมพบปะปรึกษาหารือกันในกิจการงาน ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อแก้ปัญหาในการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันและหาแนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ร่วมกัน 2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่ควรทำ หมายถึง เข้าประชุมเลิกประชุม และทำกิจที่ได้รับมอบหมายตามมติที่ประชุม อย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ป้องกันไม่ให้เกิดการกินแหนงแคลงใจกัน ต้องให้ความสำคัญกับการประชุมต้องทำงานของส่วนรวมให้ดีและพร้อมเพรียงกัน 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ จักไม่ถอนสิ่งที่ท่านบัญญัติไว้แล้ว ประพฤติตนอยู่ในธรรมของชุมชนครั้งโบราณ หมายถึง ไม่บัญญัติสิ่งใหม่ ๆ หรือล้มเลิกบัญญัติเดิมตามอำเภอใจ โดยผิดหลักการเดิมที่หมู่คณะได้วางไว้ จะต้องถือปฏิบัติมันตามหลักการเดิมของหมู่คณะทำตามกฎระเบียบ ตามกติกาคือข้อบังคับตามหลักเกณฑ์ของหมู่คณะ เพื่อความเสมอภาคกันอันเป็นเหตุส่งเสริมให้การปกครองการบริหารเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ ไม่เล่นนอกกฎนอกกติกาเพราะจะกลายเป็นกติกาส่วนตัวที่ไม่ตรงกับกติกาของคนอื่น ซึ่งจะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นตามมาภายหลัง 4. สักการะเคารพนับถือบูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย มองเห็นความสำคัญแห่งถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันพึงรับฟัง ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นคำแนะนำของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ยาวนาน ดังนั้นเราต้องให้เกียรติ ให้ความเคารพนับถือ และรับฟังความคิดเห็นของท่านในฐานะที่เป็นผู้รู้และมีประสบการณ์มามาก การอยู่ร่วมกันในหมู่คณะจำเป็นต้องมีผู้นำและผู้ตาม เราต้องเคารพนับถือผู้เป็นใหญ่เป็นประธาน เคารพผู้บริหารหมู่คณะ 5. ไม่ข่มขืนบังคับปกครองหญิงในสกุล หมายถึง ให้เกียรติและคุ้มครองสตรีและกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดี มีให้ถูกล่วงเกินข่มเหงรังแกหรือถูกฉุดคร่าขึ้นใจสตรีถือว่าเป็นเพศแม่ บุรุษควรให้เกียรติ ให้การยกย่อง ปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแก 6. สักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจติยสถานของคนในชุมชน

ทั้งภายในและภายนอกและไม่ลบล้างพลักรรรมอันชอบธรรม ซึ่งเคยให้เคยทำแก่เจตียสถานเหล่านั้น ให้การสักการะเคารพนับถือบูชาและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญของชุมชนนั้น ๆ โดยทั่วถึงทั้งหมด เพื่อให้เป็นเครื่องเตือนความทรงจำ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นศูนย์รวมใจของหมู่ชน เราให้ทำดี และไม่บันทึกผลประโยชน์ที่เคยอุปถัมภ์บำรุงเจตียหรือปูชนียสถานเหล่านั้นไม่ละเลยพิธีการบูชาอันพึงทำต่ออนุสรณ์ ถานเหล่านั้นตามประเพณีที่ดิงามเป็นการแสดงถึงความเป็นผู้มีนียสยดี รักสันติภาพ ชัดเกล้าจิตใจอยู่เสมอ พร้อมที่จะปฏิบัติดีโดยไม่ประมาท การที่สมาชิกรองสังคมเป็นคนดี ย่อมเป็นเกียรติ เป็นศักดิ์ศรี และเป็นเครื่องยืนยันความบริสุทธิ์ใจ และ 7. ถวายความอารักขา ความคุ้มครอง ป้องกันโดยชอบธรรมในพระอรหันต์ทั้งหลาย เป็นอย่างดีด้วยหวังว่าไฉนพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่เคยมาพึ่งมาสู่แวนแคว้น และที่มาแล้วพึงอยู่เป็นสุข จัดการให้ความอารักขา บำรุง คุ้มครอง อันชอบธรรมแก่บรรพชิต ผู้ทรงศีลทรงธรรมบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักใจและเป็นตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชนเต็มใจต้อนรับและหวังให้ท่านอยู่โดยผาสุก รวมถึงตั้งใจสนับสนุนคนดี ปกป้องคนดี ส่งเสริมคนดี เลือกรคนดีมีความสามารถมีคุณธรรมเข้ามาเป็นกำลังพัฒนาหมู่คณะของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจุฑาทพิชัย สิริชโย และ ธิติวุฒิ หมั่นมี (2561) ที่สรุปว่าการบริหารงานตามหลักอปรหานิยธรรม ผลการศึกษาพบว่า หลักธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เกิดความเจริญทั้งส่วนตนและส่วนรวม นำความสุขความเจริญมาสู่หมู่คณะฝ่ายเดียว เป็นธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อมก่อเกิดเป็นความสามัคคีภายในหมู่คณะ และการเคารพนับถือซึ่งกันและกันคือเป็นหลักธรรมที่สอน ให้เรารู้จักหลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างชุมชน องค์กร หรือสถาบันให้เข้มแข็งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งชุมชนกับผู้บริหารบ้านเมืองและคณะสงฆ์ ประชาชนทุกคน

การบูรณาการการบริหารจัดการวัดในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยหลักอปรหานิยธรรม การบริหารวัดด้วยหลักอปรหานิยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท จังหวัดเชียงใหม่ให้ความสำคัญกับหลักการบริหารวัดด้วยหลักอปรหานิยธรรมในส่วนองฝ่ายพระสงฆ์นั้น จำเป็นต้องยึดหลักดังนี้ คือ 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตยในกิจของสงฆ์ที่ต้องทำร่วมกัน ไม่ว่าเรื่องใหญ่หรือเล็ก เช่น การทำอุโบสถสังฆกรรม หรือทำการสิ่งใดจำเป็นต้องมีการปรึกษาหารือ ปรึกษาพูดคุยกันบ่อย ๆ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและทำกิจที่สงฆ์ต้องทำการประชุม ถือว่าเป็นกิจที่สงฆ์ต้องทำ 3. ไม่บัญญัติในสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ล้มเลิกสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ ถือว่าสิกขาบทที่พระพุทเจ้าบัญญัติไว้ เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตาม 4. รับฟังถ้อยคำและเคารพนับถือของภิกษุผู้ใหญ่ในการปกครองของพระสงฆ์ จะให้อำนาจแก่ผู้ที่มีความสามารถตามบรรดาศักดิ์ เช่น สังฆปริณายก ภิกษุผู้ใหญ่สังฆบิดร ภิกษุทุกรูปจะต้องปฏิบัติตามลำดับชั้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย 5. ไม่ล่ออำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้น เพราะพระสงฆ์ตัดแล้วซึ่งกิเลสตัณหาความอยากมีอยากได้จะต้องไม่เกิดขึ้น จึงจะเป็นที่ยกย่อง

ของคนทั่วไป 6. ยินดีในเสนาสนะอันควร คือ พระสงฆ์ต้องมีชีวิตเรียบง่าย มุ่งแสวงหาธรรม เพื่อเผยแผ่ให้แก่ผู้อื่น 7. ตั้งใจอยู่ว่าเพื่อนภิกษุสามเณร เป็นผู้มีศีลซึ่งยังไม่มาสู่อาวาสขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข คือ พระสงฆ์ต้องใจกว้าง ยินดีต้อนรับสมาชิกใหม่และมีความปรารถนาที่ดีต่อสมาชิกเก่า เพื่อสังคมสงฆ์จะได้ไม่เกิดความเสื่อม คุณธรรมแต่ละข้อเป็นเหตุให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ส่งเสริมคุณภาพในการบริหารปกครอง และทำให้เกิดความสุขความเจริญในหลาย ๆ ด้าน ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะทำให้เกิดความสุข” ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระขรรค์ศักดิ์ กิตติวุฒโฒ (2562) ที่สรุปว่าการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรม ของเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง ผู้เข้าร่วมการประชุมไม่ค่อยตรงต่อเวลา ความคิดเห็นไม่ตรงกันในการกำหนดระเบียบข้อบังคับ ความเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ตลอดจนเรื่องการให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี ด้านประชาชนเองสามารถนำหลักการบริหารนิยธรรมมาประยุกต์ หมั่นประชุมกันเนื่องนิยต์ หมายถึง การประชุมพบปะปรึกษาหารือกันในงานกิจการงานต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ร่วมประชุมกันบ่อย ๆ คุยกันบ่อย ๆ นั้น เป็นการระดมมันสมองรวมความสามารถที่ทุกคนมีแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง ส่งเสริมพัฒนาหมู่คณะให้มีความเจริญในด้านต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาในการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้อง ที่เป็นประโยชน์สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ และการประชุมนั้นสมาชิกทุกคนจะต้องมีสติ กำกับเพื่อควบคุมอารมณ์ให้ได้อยู่ตลอดเวลาเมื่อนั้นแล้วการประชุมก็จะไม่สัมฤทธิ์ผล พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่ควรทำ เข้าประชุม เลิกประชุม และทำกิจที่ได้รับมอบหมายตามมติที่ประชุม อย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกันป้องกันไม่ให้เกิดการกินแหนงแคลงใจกัน และพร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันหมู่คณะเมื่อมีภัยการเริ่มและเลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกันนั้นไม่ใช่ทำได้ง่าย ๆ การตรงต่อเวลาเป็นการเสียสละเป็นการแสดงน้ำใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่นให้ความสำคัญของคำว่าทีม หัวหน้าหรือผู้นำที่ดีจึงต้องรักษาเวลาทั้งการเริ่มและเลิกประชุม การทำกิจต่าง ๆ ตามมติที่ประชุมเป็นการเสียสละ การยอมรับ อดทนอดกลั้น และที่สำคัญคือเรื่องของความไว้วางใจ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดหาก ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ จะไม่ถอนสิ่งที่ท่านบัญญัติไว้แล้ว ประพจน์มันอยู่ในธรรมของชุมชนครั้งโบราณ หมายถึง ไม่ล้มเลิกบัญญัติเดิมตามอำเภอใจ หรือบัญญัติสิ่งใหม่ ๆ โดยผิดหลักการเดิมที่หมู่คณะวางไว้ จะต้องถือปฏิบัติมันตามหลักการเดิมของหมู่คณะทำตามกฎระเบียบตามหลักเกณฑ์ ตามกติกาข้อบังคับ ของหมู่คณะ เพื่อความเสมอภาคกัน สักการะเคารพนับถือบูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย มองเห็นความสำคัญแห่งถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันพึงรับฟัง หมายถึง รับฟังความคิดเห็นคำแนะนำของผู้ใหญ่และให้ความเคารพผู้ใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ยาวนาน ดังนั้นเราต้องให้เกียรติ ให้ความเคารพนับถือ และรับฟังความ

คิดเห็นของท่านในฐานะที่เป็นผู้มีประสบการณ์มากและเป็นผู้รู้ การอยู่ร่วมกันในหมู่คณะ จึงจำเป็นต้องมีผู้นำและผู้ตาม เราต้องเคารพนับถือผู้เป็นใหญ่เป็นประธาน เคารพผู้บริหารหมู่คณะถ้าเราให้การเคารพและเชื่อฟังผู้นำหมู่คณะสังคมก็จะไม่วุ่นวาย ไม่ขัดแย้งบังคับปกครองหญิงในสกุล หมายถึง ให้เกียรติและคุ้มครองสตรีและกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีมีให้ลูกหลานถูกฉุดคร่าขึ้นใจหรือข่มเหงรังแก เป็นต้น กล่าวคือ การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทั้งในวัดและในชุมชน กล่าวคือ ชุมชนเราให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลง อปทานิยธรรมคือความสามัคคี และการที่จะสามัคคีกันได้ต้องพบกันบ่อย ๆ เจอกันบ่อย ๆ ประชุมกันบ่อย ๆ ได้เจอหน้ากันได้สนทนา ถ้าไม่ได้เจอกันมันจะไม่รู้เหมือนทางพระไปอภัยอย่างชาวบ้านไปอภัยอย่างไม่สามารถเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ พระต้องมารวมกัน ชาวบ้านก็เช่นกัน คือต้องมีอปทานิยธรรมอาความสามัคคีเข้ามามันถึงจะอยู่ได้

ภาพที่ 1 ผลองค์ความรู้การบริหารวัดในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริหารจัดการวัดในประเทศไทยให้มากขึ้น

1.2 คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ควรให้การสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรคณะสงฆ์ด้านการบริหารและการปกครองให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมการบริหารงานคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 ควรนำผลการศึกษาวิจัยค้นข้อมูลลงสู่วัดในระดับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษา/วิจัยหาพื้นที่ต้นแบบการบริหารงานคณะสงฆ์เพื่อนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ

2.2 ควรสำรวจการบริหารงานคณะสงฆ์พื้นที่ภาคเหนือให้ครอบคลุมทั้งภูมิภาค

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบความสำเร็จการบริหารงานคณะสงฆ์ระหว่างภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อประยุกต์ใช้

เอกสารอ้างอิง

พระขจรศักดิ์ กิตติวุฑโฒ. (2562). การบริหารงานตามหลักอภินิหารธรรมของเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 2(2), 20-22.

พระเจริญ หนตจิตโต (คางคำ). (2564). การบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีด้วยกระบวนการใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาอุทพิชัย สิริชัย และจิตวุฒิ หนัมนี. (2561). การบริหารงานตามหลักอภินิหารธรรม. วารสารสมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 7(2), 146.

สถาบันพระสงฆ์ธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือพระสงฆ์ธิการ. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่. (2564). รายงานทะเบียนวัดจังหวัดเชียงใหม่. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2565 จาก https://data.go.th/th/dataset/item_2df6add3-2ebd-455c-8020-af962accbee2.

อำนาจ สุวรรณศิริ. ระบบการบริหารจัดการสำนักงานพระสงฆ์ธิการตามแนวธรรมาภิบาล. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 8(5), 1924-1930.

